

قواعد فقہ (۲)

مؤلف:

زینب فرقانی

سروش‌نامه: فرقانی، زینب.

عنوان و نام پدیده‌آور: گنجینه‌ی طلایی قواعد فقه (۲) / مؤلف: زینب فرقانی.

مشخصات نشر: اصفهان: پیام دانشگاهی، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۱۹۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۶-۲۳۰-۴

وضعیت فهرست نویسی: نمای مختصر

یادداشت: فهرست نویسی کتاب این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۴۴۲۶

آدرس: اصفهان- میدان فدایی- مجتمع تجاری هاتف نشر و پخش پیام دانشگاهی

تلفن: ۰۳۱-۳۴۳۳۶۳۵-۵۶

آدرس سایت: www.pnuclub.com

عنوان کتاب: گنجینه‌ی طلایی قواعد فقه (۲)

ناشر: پیام دانشگاهی

مؤلف: زینب فرقانی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴

چاپ: سبحان

لیتوگرافی: پارسا

ISBN: 978-600-216-230-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۶-۲۳۰-۴

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق اثر محفوظ و متعلق به کتابفروشی همشهری می‌باشد. (انتشارات پیام دانشگاهی)

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه.....	۵
گفتار اول: قاعده قبح عقاب بلا بیان (اصل قانونی بودن مجازات)	
اهداف یادگیری.....	۷
درخت حافظه.....	۸
درس به صورت مفهومی همراه با سؤالات تفکیکی.....	۹
سؤالات تألیفی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....	۲۰
سؤالات امتحانی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....	۲۲
نکات کلیدی.....	۳۷

گفتار دوم: قاعدهی درأ

اهداف یادگیری.....	۴۱
درخت حافظه.....	۴۲
درس به صورت مفهومی همراه با سؤالات تفکیکی.....	۴۴
سؤالات تألیفی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....	۵۸
سؤالات امتحانی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....	۶۱
نکات کلیدی.....	۸۳

گفتار سوم: قاعدهی اکراه

اهداف یادگیری.....	۸۷
درخت حافظه.....	۸۸
درس به صورت مفهومی همراه با سؤالات تفکیکی.....	۸۹
سؤالات تألیفی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....	۱۰۱
سؤالات امتحانی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....	۱۰۴
نکات کلیدی.....	۱۱۷

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

گفتار چهارم: قاعده‌ی اضطرار (الضرورات تبيح المحظورات)

۱۲۱	اهداف یادگیری.....
۱۲۲	درخت حافظه.....
۱۲۳	درس به صورت مفهومی همراه با سؤالات تفکیک.....
۱۳۸	سؤالات تألیفی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....
۱۴۱	سؤالات امتحانی پایانی همراه با پاسخ تشریحی.....
۱۵۳	نکات کلیدی.....
۱۵۷	سؤالات امتحانی سال‌های گذشته همراه با پاسخنامه.....

www.ketab.ir

از یک سو؛

- عدم اعتقاد مردم به نظام‌های رو به اضمحلال و فرسوده‌ی ممالک مصر، ایران و روم و عدم نصب نظام قضایی مبتنی بر عدل و قسط، علی‌رغم سطح بالای معیشت و شیوه‌های تولید نسبت به خاستگاه اسلام (حجاز).

- روزگار جهل و تاریک اروپا در از بین بردن حقوق انسان‌ها و دادرسی و قضاوت با معیار قیافه‌شناسی و عیوب ظاهری بدن و مجازات با در نظرگیری این نواقص به نام آزمایش الهی (شیوه اردئال).

- و رفتار برده‌داری زورمندان با مردم آن اعصار و از سوی دیگر؛

- نظام منسجم، و مبتنی بر عدل و قسط قضایی اسلام و مجموعه احکام و قواعد منطقی آن (متناسب با نیاز روز).

- شعارهای عدالت‌طلبی ذاتی موازین ارزشی اسلام و تکیه اسلام بر سیستم ادالّ اثباتی و منطقی و اصولی همچون «مساوات قانونی، برائت، شخصی بودن مجازات‌ها و قبح عقاب بلایان» در قضاوت، سبب شد تا این نظام قضایی بر سایر نظام‌های جهانی ظهور و بروز یافته، پیش رود.

دستیابی به اصول ناب اسلامی کار چندان آسانی نیست کما این که با وجود شریعت سهله و سمحه‌ی نبوی، تاریخ شاهد است که حاکمان و قضات دولت‌های اسلامی (در اسلام خلافتی) متفاوت با اسلام نظری عمل نموده‌اند و نمونه‌های بارز آن عبارتند از: توصیه ائمه هدی به پرده‌پوشی و استغفار و توبه برای مرتکبین جرائم عفتی و ناموسی به جای اقرار و بعکس عمل نمودن خلفای اسلامی و همچنین عدم رعایت اصل برائت و قاعده وزر توسط ایشان.

با توجه به اهمیت قضا و جایگاه دادرسی در نظام ارزشی اسلام، لازم دانسته شد پیش از ورود به مباحث اصلی یعنی قواعد جزایی اسلام، مقدمه‌ای در خصوص اهمیت قضاوت، جایگاه نظام قضایی اسلام در مقایسه با نظام‌های دیگر و بر-نی شعارهای مهم اصولی بیان شود.

مقدمه

در میان نظام‌های ارزشی اسلام، قضاوت و دادرسی و اهتمام به آن البته توسط شخص اول حکومت (پیامبر و بعدها خلفای راشدین) - ارزشمندتر از دیگر امور تلقی شده است. گسترش و پیچیدگی حدود جامعه اسلامی در دنیا باعث شد تا پس از رحلت پیامبر و به خصوص در زمان خلیفه دوم، لزوم منصب قضا احساس شود. گرچه نباید نادیده گرفت که حساسیت این شغل (در اجرای حدود الهی) ایجاب می‌نمود تا متقی‌ترین و داناترین افراد در درک موازین و قوانین شرعی که قدرت تطبیق فروع بر اصول را دارند، بر این مهم گمارده و نصب شوند.

به گواهی تاریخ اسلام، حریم قضا از جانب عموم مسلمین و همچنین حکام و زمامداران وقت، حفظ و رعایت می‌شده است تا بدانجا که شخص پیامبر و حضرت علی نیز در پاره‌ای از مدافعات رایج، به حکم قاضی گردن می‌نهادند.

از جمله شعارهای مقدس و محکم اصولی در امر جزا و قضاوت در اسلام و در اروپا که ۱۲ قرن بعد طی انقلاب‌ها و رشد روشنفکران غربی، بدان دست یافته شد، عبارتند از:

- اصل برائت (اصل ۳۷ قانون اساسی ایران): احترام و اجرای این اصل به عنوان یکی از محورهای اصلی قضاوت در اسلام، چهارده قرن پیش‌تر از اروپا (قبل از انقلاب انگلستان، فرانسه و آمریکا) آن هم در شرایط زورمداری و خودکامگی سلاطین جور در زیر پا نهادن حقوق بشر و در سرزمینی که از لحاظ مدنیت قابل قیاس با تمدن‌های باستانی نبود، آگاهانه از طریق قواعد درأ و قبح عقاب بلایان، جاری شد. بدین ترتیب حقوق افراد مسع مستحکم و امنیت ایشان برقرار شد طوری که در لوای این اصل، در موارد شبهه و تردید، بسیاری قوانین و احکام جاری نمی‌گردد (الحدود تدرء بالشبهات) اینگونه

بود که اولویت و امتیازات با حد و حصر گروهی اندک در برابر محرومیت همجانبه‌ای اکثریت جامعه از طبیعی‌ترین حقوق انسانی و مجازات انسان‌های بی‌گناه و محروم به پایان یافت.

- اصل ممنوعیت شکنجه (اصل ۳۸ قانون اساسی ایران): از آنجا که تنها قصد و اراده شخص بالغ، آزاد، رشید و مختار منشاء اثر حقوقی است، اعترافات و اقرارهای شخص تحت شکنجه به عنوان مصداقی از اجبار و اکراه، پذیرفتنی نبوده و فاقد ارزش و غیرقابل استناد است.

- اصل حقوق متهم (اصل ۳۹ قانون اساسی ایران): مطابق با حقوق اسلامی هتک حرمت شخصی گه مورد بازداشت قرار گرفته یا زندانی می‌شود، به هر صورت مستوجب عقوبت است. حق تعیین وکیل برای متهم (اصل ۳۵ قانون اساسی) و تعهد دولت در پرداخت هزینه‌های متعارف زندگی افراد تحت تکفل وی ولو با تکفل دولت اسلامی (در موارد عسر و حرج وی)

نیز از مصادیقی است که گویای همین امر است. این در حالیست که حقوق حمایت از زندانیان در غرب در دهه‌های اخیر تکوین یافته است.

- اصل مساوات در مقابل قانون: از آنجا که شاخصه‌ی برتری انسان‌ها در اسلام تقوی و عمل صالح است، حقوق اسلامی کوچکترین تمایز و تفاوتی بین امت خود قائل نیست و این امر در بالاترین رتبه قضایی کشور (قضات) در جریان دادرسی و عدم ترجیح طرفین دعوا لازم‌الرعایا است.

- اصل رعایت نزاکت قضایی: از اصول قضایی اسلام، رعایت ادب و نزاکت در برخورد با متهمین (به عنوان حق مسلم ایشان) می‌باشد.

- اصل منع تجسس: با توجه به حرمت زندگی شخصی مردم، تفتیش و جستجو در احوال ایشان حتی برای کشف جرمی که منتسب به متهم است جایز نیست.